

Iz Aristofanovih Os (891–1008)

Prevod Andreja N. Inkret

Prokleon, osrednji junak komedije, je zaljubljen v sodišča in odvisen od vloge, ki jo ima kot atenski sodnik. To seveda pomeni – kot pove že njegovo ime – da je simpatizer zloglasnega atenskega politika Kleona, vodje radikalne struje, ki atenske sodnike, po večini revne starce, ki se preživljajo s sodniško dnevnicco, posebej goreče »zalaga« s sodbami zoper svoje politične nasprotnike. Sporno ravnanje Kleona in njemu podobnih politikantov je dobro znano Prokleonovemu sinu Antikleonu, ki si bolj od vsega želi, da bi se njegov oče ozdravil ob-sedenosti s sodišči. Zato mu kar v udobju lastnega doma organizira improvi-zirano sodišče: Prokleon si tako lahko med sojenjem pogasi žejo z juho iz leče (pri čemer posodi za zajemanje priročno služita za glasovalni žari), pri roki ima nočno posodo, družbo pa mu dela petelin v kletki, ki naj bi ga zbudil, če bi slučajno zaspal med govorom obrambe.

ANTIKLEON (Govori kot predsedujoči sodišču.)

Če je pred vrati kak sodnik, naj vstopi!

Dokler je sodba v teku, ni več vstopa!

PROKLEON (Govori kot član sodniške porote.)

No, kdo pa je obtoženec? To bo nastradal!

ANTIKLEON

Poslušajte obtožnico: »Kidatenajski pes

dolži ajksonskega psa Labesa hudodelstva,

ker je sam požrl sicilski sir.¹

¹ Sodba, ki obravnava pasjo krajo sira iz domače kuhinje, je ostra politična satira: tožnik predstavlja Kleona, ki je pripadal atiškemu demu Kidatenaj; asociacijo nanj budi že beseda *kyon*, »pes«, pri čemer je pomembno, da se Kleon sam rad imenuje za čuvaja Aten. Ime drugega psa, Labesa, spominja na ime politika Lahesa, ki je prihajal iz dema Ajksona in je bil v tistem času vodilni Kleonov politični nasprotnik. »Sicilski« sir aludira na Lahesovo službovanje na Siciliji, kraja pa na obtožbe, da naj bi Lahes za časa sicilske odprave utajil državni denar.

Predlaga globo – tožibabino ovratnico.«²

PROKLEON

Umre naj pes, ko enkrat bo obtožen!

ANTIKLEON

Obtoženi navzoč je, tu je – Labes.

PROKLEON

Zločinec! Vidi se mu, da je lopov!

Kako se pači – misli, da me bo ukanil.

Kaj pa tožnik? Kje je kidatenajski pes?

PES

Hov hov!

ANTIKLEON

Navzoč.

KSANTIAS

Saj to je spet en Labes.

Samo za lajanje in loncev lizanje je dober.

ANTIKLEON

(*Prokleonu.*) Tišina, sedi! (*Psu.*) Ti – stopi sem, govori!

PROKLEON

Tako, jaz pa nalijem juhico in srknem.

PES (*Stopi pred sodnika.*)

Obtožnico, ki sem jo spisal proti temule,
ste slišali, možje sodniki. Storil namreč je
dejanje strašno zoper mene in »hop hop«.³

V kot jo je ucvrl, posicilil

ogromno sira in se basal z njim v temí.

PROKLEON

Pri Zevsu, stvar je jasna: ta hip

je rignil vame – groza od sira!

Kakšen ogabnež!

PES

In delil ga ni, pa sem ga prosil!

Zares – le kdo bo dober z vami,

če se še meni, psu, ne vrže nič?

PROKLEON

Tudi z državo, to je, z mano,⁴ ga delil ni!

Tak lump je, da se kar kadi – nič manj kot tale juha!

2 V izvirniku »figovo ovratnico«, pri čemer pridevnik »figov« (*sykinos*) budi asociacijo na sikofanta (*sykophantes*), tožnika, ki preganja ljudi zaradi osebnih zamer ali političnih koristi.

3 Klic mornarjev, ki so bili pripadniki najrevnejšega sloja in tako veliki podporniki demagoga Kleona.

4 Atenci so sodnike pojmovali kot ekvivalent atenskemu ljudstvu, nedvomno zaradi dejstva, da je v Atenah sodnik lahko postal vsak državljan, ki je dopolnil trideset let.

ANTIKLEON

Pa pri bogovih, ne okrivi ga na pamet, oče,
prisluhni prej obema!

PROKLEON

Ljubček, stvar

je vendar jasna. Sama zase govori.

PES

Nikar ga ne izpustite! Za povrh je daleč
največji samojedni človek med vsemi psi!

V krogu je obplul posodo in
si od držav ogromne kose sira lomil.

PROKLEON

Jaz sem pa ročaj odlomil – in za popravilo nimam!

PES

Kaznujte ga – zaradi teh stvari!

V eni gošči dva tatova sta preveč.

Pa da brez haska nisem lajal v prazno!

Sicer v prihodnje sploh ne bom več lajal.

PROKLEON

Uau!

Tale pa je obtožil zlikovce!

(*Pomigne proti Labesu.*) Lopovski stvor, ta človek! Kaj se ti ne zdi,
petelin? Pomežiknil je, pri Zevsu! (*Išče Antikleona, ki je šel proti vra-*
tom.)

Predsednik! Kje je? Kahlo naj mi da!

ANTIKLEON (*Kaže na steno, na kateri je obešena nočna posoda.*)

Sam jo vzemi dol! (*Uradno.*) Kličem priče!

Zglasijo naj se Labesove priče:

skodelica, žar, možnar, lonec, ribežen

in ostali pripomočki, ki ste se kot priče pri...smodili! (*Pripomočki pride-*
jo iz hiše.)

(*Prokleonu.*) Kaj ti še vedno ščiješ? Se še nisi usedel?

PROKLEON (*Pokaže na Labesa.*)

Ti, tale se bo danes usral!

ANTIKLEON

Pa nehaj biti tak težak in ljudomrznež!

In to z obtoženimi! Saj jih valjaš po zobeh!

(*Labesu.*) Stopi sem! Povej zagovor! Kaj si tiho? Reci kaj!

PROKLEON

Očitno nima tale nič povedati.

ANTIKLEON

Ne, meni se pa zdi, da ga tisto daje,
 kar enkrat doletelo je obtoženca Tukidida.⁵
 nenadoma mu je otrpnila čeljust.
 (*Labesu.*) Umakni se! Marš! Jaz bom zagovornik.
 (*Stopi pred Prokleona.*) Težko je, spoštovani, govoriti v bran
 psa, ki javni linč trpi, a bom vseeno spregovoril.
 Saj dober je in še volkove odganja.

PROKLEON

Kje pa! Lopov je, član tajne mreže!

ANTIKLEON

Pri Zevsu, da najboljši je med psi dandanes,
 sposoben poskrbeti za veliko jagenjčkov.

PROKLEON

In kaj ti to koristi, če žre sir?

ANTIKLEON

Kaj ti koristi? Brani te in čuva vrata,
 sploh je najboljši. Če je res sir sunil,
 odpusti mu! Se pač ni učil igrati na kitaro.⁶

PROKLEON

Želel bi si, da se pisati tudi ne bi –
 tako vsaj ne bi goljufivo spisal poročil.⁷

ANTIKLEON

Prisluhni mojim pričam, cenjeni!

Sem stopi, ribežen, povej naglas! (*Pred sodnika stopi ribežen.*)

Bil si blagajnik. Jasno odgovori –

kajne, da si, kar si dobil, vojakom zribal? (*Ribežen pokima.*)

Je zribal, pravi.

PROKLEON

Pri Zevsu, laže vendar!

ANTIKLEON

Usmili se, gospod, teh, ki jim gre slabo!

Ta Labes tule namreč še odpadke je,
 pa kosti od ribe in nikoli ne zdrži pri miru!

Ta drugi pa – uf, kakšen je! Zapečkar!⁸

Na istem mestu čaka in kar kdo prinese noter,
 od tistega zahteva delež! Če ga ni, ugrizne!

PROKLEON

Ojoj! Kaj pa je to? Zakaj sem ves mehak?

5 Atenski politik starejše generacije, Periklov oponent, ki so ga Atenci s postopkom ostrakizma izgnali iz Aten. Po vrnitvi se je (neznano zakaj) znašel na sodišču, njegov nasprotnik je bil znani tožilec Evatlos, ki je očitno starca s svojo vehemenco povsem zmedel (prim. *Aharnjani* 703–12).

6 Komična varianta olajševalnih okoliščin, ki so jih obtoženi podajali na resničnih sodiščih.

7 To je očitno Lahesu očital Kleon v zvezi z njegovo sicilsko odpravo.

8 Kleon naj bi se udeležil le malo vojaških ekspedicij.

Nekaj zlega mi pod kožo leze. Saj bom popustil ...

ANTI-KLEON (*Ga za hip zanese.*)

Rotim te, oče! (*Znova govori v vlogi, sodnikom.*) Le usmilite se ga!

Nikar ga ne uničite! Otročički, kje ste? (*Pritečejo Labesovi mladički.*)⁹

Gor pridite, ubožčki cméravi,

rotite, prosite in solze točite!

PROKLEON

Dovolj! Dovolj!

ANTI-KLEON

Saj grem, saj grem.

Čeprav jih je »dovolj« zavedel že nadvse veliko.¹⁰ A vseeno – dovolj.

PROKLEON (*Zalijejo ga solze.*)

Jebenti! (*Opravičujoče.*) Nič kaj dobro ni takole jesti.

Zdaj bom še jokal ... in po mojem mnenju samo zato, ker sem se juhice nalokal.

ANTI-KLEON

Potem ni oproščen?

PROKLEON (*Kot bi govoril o veliki množici sodnikov.*)

To pa težko vem.

ANTI-KLEON

Daj, očka, no, postani boljši!

Vzemi tale kamenček, zamiži

in švigni k drugi žari – daj, oprosti ga, oče!

PROKLEON

Nikakor! Saj ne znam igrati na kitaro.

ANTI-KLEON (*Pelje Prokleona k »žaram«.*)

Daj, peljal te bom tukaj naokrog, bo najhitreje.

PROKLEON

Je tole prva žara?

ANTI-KLEON

Ja.

PROKLEON (*Spusti noter kamenček.*)

Pa gre noter.

ANTI-KLEON (*Zase.*)

Zavedel sem ga. Nehote ga je oprostil.

(*Naglas.*) Naj žari zdaj izpraznim.

PROKLEON

No, kako smo glasovali?

ANTI-KLEON

⁹ Običajna obrambna strategija obtožencev na atenskih sodiščih.

¹⁰ Tožniki oziroma zagovorniki so zaradi klica »dovolj« zmotno sklepali, da so prepričali sodnike.

Še malo, pa bo jasno. Oproščen si, Labes. (*Prokleon omedli.*)

Oče! Oče! Kaj je narobe? Ojoj! Kje je voda?

Dvigni se!

PROKLEON

Povej mi nekaj:

je res oproščen?

ANTIKLEON

O, ja.

PROKLEON

Potem je konec z mano.

ANTIKLEON

Si bedast! Ne muči se! Vstani vendar!

PROKLEON

Kako bom še živel sam s sabo,

ko sem nekoga oprostil? Kaj bo z menoj?

Častitljivi bogovi, odpustite mi!

To nehote sem storil, proti sebi!

ANTIKLEON

Ne ženi si, no, k srcu! Jaz bom, oče, lepo skrbel

za tebe, s sabo te bom vodil vsepovsod,

v gledališče, na večerjo in simpozij –

lepo se boš imel v prihodnje!